

28.2.2017

EOAK/6321/2016

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajujoja

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

POLIISIN MENETTELY MIELENOSOITTAJIEN SJOITTAMISESSA POLIISIAUTOON

1

KANTELU

Eduskunnan oikeusasiamiehelle on tehty kaksi kantelua, jotka koskivat poliisin toimintaa itsenäisyyspäivän 6.12.2016 mielenosoitusten yhteydessä. Molemmissa kanteluissa arvosteltiin poliisin menettelyä sijoittaa kaksi vastakkaista aatesuuntaa omaavaa mielenosoittajaa kiinniotettuina samaan poliisiautoon, jossa toinen mielenosoittaja oli pahoinpidellyt toista mielenosoittajaa.

- - -

3

RATKAISU

3.1

Selvityksistä ilmenevät tapahtumat

Ylikomisario A:n selvitys

Ylikomisario A vastasi itsenäisyyspäivän mielenosoituksiin liittyvien poliisioperaatioiden kenttätoiminnasta ja suunnittelusta. A toimi myös tapahtumissa tilannejohtajana.

Itsenäisyyspäivän tilanneorganisaatio on käsittänyt useita satoja poliisimiehiä. Nyt puheena oleviin kiinniottoihin ovat osallistuneet neuvotteluryhmään, joukkojenhallintaan (JOUHA), tarkkailuun ja kuljetustehtäviin (OTTO) muodostetut organisaation osat.

A:n selvityksen mukaan Pohjoismaisen vastarintaliikkeen kulkue oli sovitulla tavalla kokoontunut Hakaniemen torilla ja lähtenyt sieltä klo 16.00 liikkeelle kohti Kaisaniemenpuistoon osoitettua kokoontumispaikkaa.

Siltasaarenkadulta Kaisaniemenrantaan kääntyäessä on tarkkailupartio ilmoittanut poliisiradiolla havainneensa kulkuetta lähestyvän epäilyttävän henkilön. Samaa puheryhmää kuunnellut kulkueen mukana ollut neuvottelupartio on havainnut henkilön, joka onkin heti hyökännyt kulkueeseen ja lyönyt erästä mielenosoittajaa päähän. Hyökkääjän kimppuun ovat puolestaan heti käyneet useat kulkueen jäsenet.

Neuvottelupartio lähimpänä poliisimiehistönä oli välittömästi puuttunut tapahtumaan ja estänyt kulkueeseen hyökänneeseen henkilöön kohdistuneen pahoinpitelyn. Neuvottelupartio oli ottanut hyökkääjän kiinni. Samaan aikaan JOUHA-ryhmän poliisimiehiä on tullut paikalle. He ovat ottaneet kulkueesta kiinni yhden henkilön, jonka käyttäytyminen ja toiminta on sitä edellyttänyt. Tämä henkilö on sittemmin poliisiautossa tapahtuneen epäillyn pahoinpitelyn asianomistaja.

Tilanne oli rauhoittunut, mutta jäänyt jännittyneeksi. Hyökkääjä, jonka sittemmin epäillään poliisiautossa syyllistyneen pahoinpitelyyn, luovutettiin paikalle tulleelle JOUHA-ryhmälle. Kiinniottanut partio oli sitoutunut kulkueeseen pitämään tilanteen hallinnassa ja jatkanut omaa keskeistä tehtäväänsä. JOUHA-ryhmän poliisimiehet ovat vieneet hyökkääjän kuljetuspartiolle.

Kuljetuspartioitten johtaja (OTTO1) on kertonut tehneensä päätöksen sijoittaa molemman kuljetettavat saman poliisiauton takatilaan. Tarkoituksena on ollut säästää kuljetuskapasiteettia jatko-operaatiota varten, koska mielenosoitukset ovat olleet vasta alkuvaiheessa. Hän oli kertonut olleensa siinä vakaassa uskossa, että kiinniotetut ovat saman mielenosoituskulkukeen osallistujia, jotka eivät olleet vihamielisiä toisiaan kohtaan.

Hän oli pyrkinyt varmistamaan asian puhuttamalla molempia kiinniotettuja sekä poliisimiehiltä kyselemällä ja tulleensa saamallaan tiedoilla tähän johtopäätökseen. Epäilty pahoinpitely tapahtui heti kuljetustilan oven sulkemisen jälkeen ja se havaittiin nopeasti ja tilanteeseen puututtiin heti.

Vanhempien konstaapeleiden B:n, C:n ja D:n selvitys

Vanhemmat konstaapelit B, C ja D kertovat yhteisessä selvityksessään toimineensa itsenäisyyspäivänä neuvottelupartiossa Pohjoismaisen vastarintaliikkeen mielenosoituskulkuudessa tehtäväänsä neuvotella kulkueen järjestäjien kanssa, jotta kulkue saadaan sujumaan sovitusti. Partiota johti vanhempi konstaapeli B.

Mielenosoituskulkue lähti Hakaniementorilta noin kello 16.00 liikkeelle. Tapahtuma-aikaan oli hämärää ja kulkueen reitin varrella oli paljon ihmisiä. Kulkuetta seurasi jonkin verran vastakkaista ideologiaa omaavia ihmisiä, jotka huutelivat kulkueen vastaisia iskulauseita. Lisäksi paikalla oli paljon median edustajia ja muita kiinnostuneita.

Kulkue kääntyi Pitkältäsillalta Kaisaniemenrantaan ja melkein välittömästi poliisiradiossa ilmoitettiin mustiin kulkueen edessä olleesta mustiin pukeutuneesta miehestä, joka alkoi riisua reppua päältä. Partiojohtaja B havaitsi vastakkaiselta puolelta poliisin vetoauton takaa kävellen kulkuetta vastaan tulevan mustiin pukeutuneen tukevan miehen, joka välittömästi tämän jälkeen lähti juoksemaan kohti kulkuetta, koukkasi kulkusuunnassa vasemmalle kulkueen toisen ja kolmannen rivin kohdalle ja löi yhtä kulkueeseen osallistunutta nyrkillä päähän. Välittömästi tämän jälkeen kulkueen jäsenet alkoivat puolustaa itseään ja osa lippuja kantaneista kulkueeseen osallistujista muodostivat siilipuolustuksen kulkueen vasemmalle sekä etupuolelle. Hyökkääjä kaatui maahan ja hänen päälleen kaatui useita Vastarintaliikkeen aktiiveja. Tilanteessa oli arviolta 10 henkilöä mukana.

Tilanne oli selvityksen mukaan erittäin sekava ja kaoottinen. B:n johtama neuvottelupartio joutui menemään ensimmäisenä tilanteeseen väliin, koska tilanne oli vaarallinen hyökkääjälle hänen jouduttuaan alakynteen. Neuvottelupartion johtaja B pyysi suusanallisesti taaempaan olleen JOUHA (joukkojenhallinta)-ryhmän paikalle samalla kun C ja D yrittivät estää tilanteen eskaloitumisen ja hyökkääjään kohdistuneen alkaneen pahoinpitelyn.

JOUHA-ryhmä tuli paikalle ja otti kiinni yhden kulkueeseen osallistuneen henkilön. Tämän jälkeen neuvottelupartion jäsenet C ja D hätäevakuoivat iskuja saavan hyökkääjän pois kulkueesta kadun varteen jalkakäytävälle, josta JOUHA-ryhmä otti hyökkääjän kiinni. Tässä vaiheessa hyökkääjä ei tehnyt vastarintaa poliisia eikä kulkuetta vastaan. Neuvottelupartio aloitti välittömästi tämän jälkeen neuvottelun kulkueen kanssa pyrkien saamaan sen liikkeelle.

Kulkueeseen osallistujat alkoivat käyttäytyä aggressiivisesti ja ainakin yksi marssijoista yritti päästä kulkueesta kiinniotetun miehen luokse. Tämä estettiin. Kulkueeseen osallistuneet alkoivat huutaa iskulauseita ja tunnelma oli erittäin jännittynyt. Neuvottelupartio sai hyvän keskusteluyhteyden marssin järjestäjiin ja kulkue saatiin uudelleen liikkeelle. Tilanne rauhoittui ja neuvottelupartio jatkoi kulkueen mukana sen määränpäähän.

Neuvottelupartio ei tunnistanut hyökkääjää tilanteessa, koska hyökkääjällä oli yllään kasvot osittain peittävä huppu, tilanne oli nopea ja valaistus kyseisessä kohdassa oli heikko. Tilanteen rauhoituttua neuvottelupartio joutui keskittymään kulkueeseen eikä ollut mahdollista mennä varmentamaan hyökkääjän henkilöllisyyttä. Hyökkääjän henkilöllisyys varmistui neuvottelupartiolle vasta kiinniottoasiakirjoista myöhemmin.

Vartija E:n selvitys

Vartija E kertoo toimineensa tapahtuma-aikana neljän kuljetuspartion ja kahden kiinniotettujen kuljettamiseen tarkoitetun linja-auton koordinaattorina. E:n johtaman partion tunnus oli OTTO1.

E kertoo, että mielenosoituksesta oli otettu JOUHA-ryhmän toimesta kiinni yksi henkilö ja paikalle pyydettiin kuljetuspartiota. Kiinniotettu tuotiin E:n autolle.

E teki kiinniotetulle turvallisuustarkastuksen ja antoi partion toiselle jäsenelle F:lle tehtävän ottaa tiedot kiinniotetusta kiinniottolomakkeelle. Turvallisuustarkastusta tehdessään E kuuli JOUHA-ryhmään kuuluvien poliisimiesten sanovan, että heillä ei ole tietoa kuka kyseisen henkilön oli ottanut kiinni ja mistä syystä. Kiinniotettu oli tuotu heille ja kiinniottajina toimineet poliisimiehet olivat lähteneet tekemään jotain toista tehtävää välittömästi luovutettuaan kiinniotetun.

E:n kanssa partiossa ollut F tuli kysymään E:ltä, miten toimitaan tällaisessa tilanteessa, kun tietoja ei ole saatavilla. E käski JOUHA-ryhmän mennä selvittämään kiinniottajat, kiinnioton syyn, ajan ja paikan tai muuten kiinniotettu päästettäisiin vapaaksi, kun vapaudenmenetyksen perusteet eivät olleet tiedossa. F meni selvittämään asiaa E:n jatkaessa turvatarkastuksen suorittamista, jonka jälkeen hän sijoitti kiinniotetun poliisiautoon ja kertoi menevänsä selvittämään asiaa.

E kertoi myös kysyneensä kiinniotetulta henkilöltä tämän kiinnioton syystä ja oliko hänelle sitä kerrottu. Kiinniotettu kertoi lyöneensä yhtä mielenosoittajaa, kun poliisi ei tee omia hommiaan ja heidän (hänen edustamansa aatesuunta) pitää hoitaa asia itse. E kertoi vielä tarkentaneensa kiinniotetulta, että oliko hän todella lyönyt toista henkilöä mielenosoitusmarssin aikana ja henkilö vastasi E:lle edelleen, että ”No niin, kun te ette hoida hommianne”.

Tämän jälkeen E oli mennyt itse JOUHA-ryhmän luokse, joka oli kiinniotetun tuonut poliisiautolle ja saanut tietää, että samalta marssilta oli otettu toinenkin henkilö kiinni. E:lle kerrottiin, että heillä kiinniotettuna oleva henkilö oli osallistunut Hakaniemestä lähteneeseen marssiin ja myös toisella kiinniottopartiolla kiinni oleva henkilö on saman marssin osallistuja, eli molemmat ovat samaa porukkaa. E kysyi vielä tarkentavan kysymyksen, että ovathan molemmat samalta marssilta, johon hän sai poliisimiehiltä vahvistuksen.

E ja F siirsivät poliisiautossaan kiinniotettuna olleen henkilön toiseen poliisiautoon, jonka säilytystilaan oli jo sijoitettu edellä mainittu kiinniotettu. E oli tiedustellut erikseen heidän autossaan olleelta henkilöltä, pärjäisikö hän toisen kiinniotetun kanssa samassa tilassa. Kiinniotettu oli vastannut E:lle, että ”Jos siellä ei ole muita kuin natsseja, niin sitten ei mitään hätää”. Henkilöt laitettiin samaan autoon kuljetettavaksi ja E:n partio palasi alkuperäiselle tehtävälleen.

Melko pian poliisiradion kautta tuli ilmoitus, että samaan poliisiautoon sijoitettujen kiinniotettujen välille oli syntynyt tappelu. E:n partion saavuttua paikalle kiinniotetut oli erotettu toisistaan ja alkujaan E:n kyydissä ollut kiinniotettu oli otettu poliisiautosta pois. Alustavan selvittelyn perusteella E:n partiossa alkujaan ollut henkilö oli pahoinpidellyt toista (kansallisuudeltaan ruotsalaista) kiinniotettua. E oli kysynyt pahoinpitelyyn epäillyltä, että ”Miten tässä näin pääsi käymään, vasta kun kysyin, tuletteko toimeen, vastasit että ei ongelmaa, jos autossa ei ole muita kuin natsseja”. E:n saaman tiedon mukaan molemmat kiinniotetut olivat samasta mielenosoituksesta, joten ongelmia ei olisi pitänyt tulla. Pahoinpitelyn tehnyt kiinniotettu vastasi E:lle, että hän oli luvannut kostaa 10.9.2016 tapahtuneen pahoinpitelyn uhrin kuolemaan johtaneen teon.

E:n käsitykseksi jäi, että kiinniotettu oli tarkoituksella kulkenut Hakaniemestä lähteneen kulkueen mukana, erehdyttänyt kiinniottaneita poliisimiehiä, kuten myös partioissa työskenteleviä vartijoita päästäkseen toteuttamaan antamaansa lupausta ja tästä syystä oli myös onnistunut pääsemään samaan autoon toisen kiinniotetun kanssa. Missään vaiheessa kiinniotettu ei käyttäytynyt sillä tavalla viranomaisista kohtaan, että hänet olisi ollut tarvetta laittaa käsirautoihin.

Vartijoiden G:n ja H:n selvitykset

Vartija G kertoo toimineensa kiinniottopartio kolmen (OTTO3) partionjohtajana ja suorittamassa kiinniottopartioiden ryhmänjohtajan E:n määräämää tehtävää. Vartija H toimi kiinniottopartion kuljettajana.

Partio oli Kaisaniemenkadulla ottamassa JOUHA-ryhmän kiinni ottamaa henkilöä kyytiin ja partionjohtaja G lähti hakemaan kiinniotosta tehtävää pöytäkirjaa. H jäi autolle valvomaan kiinniotettua. Kyseisen henkilön kädet oli sidottu nippusitein.

Partion lähtiessä kohti Töölön säilytysuojaa, ottopartiotoimintaa johtava virkamies (E) tuli autolle ja kertoi, että H:n kuljettamaan autoon tulisi vielä yksi kiinniotettu samaan kyytiin. Käskyn kuultuaan H oli kysynyt E:ltä, että voiko kyseistä kiinniotettua kuljettaa samassa kyydissä meidän jo olemassa olevan kiinniotetun kanssa, johon hän oli saanut vastauksena, että ”kyllä voi, hän on samaa porukkaa”.

Kiinniottopartio (OTTO1) toi kiinniotetun H:n kuljettaman auton (OTTO3) takaoville, partionjohtaja G tiedusteli vielä toistamiseen, että voiko tämän henkilön kuljettaa meidän kiinniotetun kanssa samassa autossa, johon hän sai E:ltä vastauksen, että kyllä voi, he ovat samalla puolella.

Tämän jälkeen vapautensa menettäneelle suoritettiin turvatarkastus ja hänet siirrettiin kuljetustilaan. G lähti hakemaan hänestä laadittua kiinniottolomaketta ja H:n jäädessä autolle valvomaan kiinniotettuja. H oli kävellyt poliisiauton ohjaamoon lukitsemaan takatilan oven, jolloin hän oli huomannut, että auton takatilassa alkoi tappelu.

Helsingin poliisilaitoksen lausunto

Helsingin poliisilaitoksen lausunnon mukaan poliisimiehet ja vartijat ovat pyrkineet kaikin käytettävissä ollein keinoin varmistamaan kuljetuksen turvallisuuden, mutta lopputulos oli kuitenkin jäänyt epätydyttäväksi. Poliisilaitoksen käsityksen mukaan huomioon on kuitenkin otettava suomalaismiehen tarkoitushakuinen menettely päästä valehtelemalla tilanteeseen, jossa hänellä oli ollut mahdollisuus toteuttaa kostoaikeensa. Huomioon on poliisilaitoksen käsityksen mukaan otettava myös se, että tilanne kaduilla on ollut hektinen, räjähdysherkkä ja kaoottinen sekä kuljetuskapasiteetin rajallisuus, joka ei mielenosoitusten ja niihin liittyvien vastamielenosoituksen kaltaisissa vihamielisissä ja aggressiivisissa tilaisuuksissa, joissa yleensä on paljon kiinniotettuja, mahdollista sitä, että jokainen kiinniotettu kuljetettaisiin erikseen. Helsingin poliisilaitos toteaa tässä yhteydessä, että edellisessä vastaavanlaisessa mielenosoituksessa kiinniotettuja oli ollut noin 130.

Tilannejohtajana toiminut ylikomisario A on todennut selvityksessään, että hänen velvollisuutensa tilannejohtajana olisi pitänyt paremmin ohjeistaa tai varmistaa, ettei kukaan kiinniotetuista joudu vaaraan. Helsingin poliisilaitos viittaa ylikomisario A:n selvitykseen ja kannanottoon ja katsoo voivansa yhtyä siinä esitettyyn.

3.2

Oikeusohjeet

Suomen perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Pykälän 2 momentin mukaan ketään ei saa kohdella ihmisarvoa loukkaavasti. Pykälän 3 momentin mukaan vapautensa menettäneen oikeudet turvataan lailla.

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (jäljempänä putkalaki) 14 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan vapautensa menettäneen kohtelussa kuljetuksen aikana noudatetaan soveltuvin osin, mitä tässä laissa säädetään.

Putkalain 3 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan vapautensa menettänyttä ei saa sijoittaa samaan selliin toisen vapautensa menettäneen kanssa, jos siitä aiheutuu vaaraa hänen itsensä tai toisen vapautensa menettäneen turvallisuudelle, vapauteen kohdistuvan toimenpiteen tarkoitukselle taikka säilytystilan järjestykselle tai turvallisuudelle.

Putkalain 9 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan vapautensa menettäneitä ja säilytystilaa on valvottava siten kuin vapauteen kohdistuvan toimenpiteen tarkoitus, säilytystilan järjestys, säilytystilassa pitämisen varmuus, karkaamisen tai säilytystilasta luvatta poistumisen estäminen, vapautensa menettäneiden ja muiden henkilöiden turvallisuus ja rikoksen estäminen edellyttävät.

3.3

Kannanotto

Henkilön kiinniottaminen perustuu lain antamaan valtuutukseen eikä toimenpiteen kohteella ole mahdollisuutta kieltäytyä toimenpiteestä. Tähän nähden lähtökohdaksi on asetettava, että poliisin henkilöstön on huolehdittava vapautensa menettäneen poliisin suojissa olevan henkilön turvallisuudesta. Viime kädessä on kysymys viranomaisten velvollisuudesta aktiivisesti turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista, tässä tapauksessa oikeutta elämään ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen.

Vapautensa menettäneen turvallisten säilytysolosuhteiden luominen edellyttää muu muassa vaarojen ennakoitua sekä vapautensa menettäneen jatkuvaa valvontaa. Vapautensa menettäneen tarkkailun intensiteetti riippuu siitä tiedossa olevasta tarpeesta, mikä kunkin vapautensa menettäneen osalta voidaan arvioida olevan. Tämä koskee niin poliisiautossa kuin poliisivankilassakin vapautensa menettäneenä säilytettäviä henkilöitä.

Käsitykseni mukaan poliisille kuuluvan vapautensa menettäneen valvontavelvollisuuden näkökulmasta on olennaista arvioida sitä, oliko poliisi varmistanut riittävällä tavalla, että kaksi samaan henkilöautoon sijoitettua vapautensa menettänyttä voidaan sijoittaa sinne turvallisesti sekä sitä, oliko poliisilla muutoin epäiltävissä, että kiinniotettujen välillä saattaisi syntyä jonkinlainen väkivaltatilanne. Kysymys onkin siitä, pääsikö poliisiautossa tapahtunut väkivaltatilanne syntymään poliisin puutteellisen valvonnan seurauksena tai jostain muusta poliisin vastuulle kuuluvasta menettelystä.

Selvitysten perusteella poliisi oli ottanut kiinni kaksi henkilöä. Molemmat heistä olivat olleet osallisia samaan väkivaltaiseen tilanteeseen mielenosoituksen yhteydessä. Toinen kiinniotetuista oli osallistunut Pohjoismaisen vastarintaliikkeen mielenosoituskulueeseen ja toinen kiinniotetuista oli hyökännyt kulueeseen osallistuneiden henkilöiden kimppuun.

Mielenosoituskulueeseen osallistuneiden henkilöiden kimppuun käynyt henkilö oli tuotu vartija E:n johtaman kiinniottopartion (OTTO1) poliisiautolle. Selvityksen perusteella E:llä ei ollut välittömiä tarkempia tietoja kiinniottoon johtaneesta alkutilanteesta.

Siinä vaiheessa, kun E oli päätenyt sijoittamaan heidän poliisiautossaan olleen henkilön toisen kiinniottopartion (OTTO3) autoon, jossa jo entuudestaan oli ollut yksi – mielenosoituskulueeseen osallistunut – kiinniotettu, E oli tiedustellut autossaan olleelta kiinniotetulta, pärjäisikö hän toisen kiinniotetun kanssa samassa tilassa. Kiinniotettu oli vastannut E:lle, että ”jos siellä ei ole muita kuin natsuja, niin sitten ei mitään hätää”.

E oli luottanut kiinniotetun hänelle kertomaan ja sijoittanut tämän samaan poliisiautoon toisen kiinniotetun henkilön kanssa sillä seurauksella, että poliisiautossa syntyi väkivaltatilanne. Minulla ei ole aihetta epäillä E:n arviota tilanteesta. Hän on toiminut asiassa hänelle kuuluvan harkintavaltansa puitteissa. Pidän E:n toiminnalleen esittämiä perusteita käytettävissäni olevien tietojen ja kerrottujen olosuhteiden valossa ymmärrettävinä. E oli päätenyt käytettävissään olevien tietojen perusteella siihen johtopäätökseen, että molemmat poliisiautossa kiinniotetut henkilöt edustaisivat samaa aatesuuntaa, eikä heidän samaan autoon sijoittamisensa edellyttäisi erityisiä valvonnallisia toimenpiteitä, kuten vartijan läsnäoloa ajoneuvon säilytystilassa.

Selvityksen mukaan väkivaltaan syyllistynyt kiinniotettu oli ilmeisestikin tarkoituksellisesti ja omista motiiveistaan johtuen erehdyttänyt poliisia päästäkseen samaan poliisiautoon eri aatesuuntaa edustavan vapautensa menettäneen kanssa. Väkivaltatilanne olikin syntynyt jossain määrin yllättäen eikä sitä sinällään olisi ollut mahdollista ehkäistä muutoin kuin korkeammalla valvonnan intensiteetillä eli sijoittamalla säilytystilaan myös yksi poliisin henkilökuntaan kuuluva henkilö tai kuljettamalla henkilöt eri autoissa. Selvää kuitenkin on, että molempien henkilöiden kiinnioton perusteena oli ollut väkivaltainen käyttäytyminen, joten jo se tieto itsessään edellyttää mielestäni tehokkaan valvonnan tarvetta.

E:llä ei kuitenkaan ollut saatavissa välitöntä tietoa vapautensa menettäneiden henkilöiden vapaudenmenetyksen perusteista ja vaikka hänellä olisi puheena olleet tiedot ollut, niin niistä ei välttämättä olisi ilmennyt vapautensa menettäneen henkilön edustamaa aatesuuntaa tai sitä, että henkilöt olivat osallisia samaan tilanteeseen vastakkaisilla puolilla.

Putkalain mukaan vapautensa menettänyttä ei saa sijoittaa samaan selliin toisen vapautensa menettäneen kanssa, jos siitä aiheutuu vaaraa hänen itsensä tai toisen vapautensa menettäneen turvallisuudelle, vapautteen kohdistuvan toimenpiteen tarkoitukselle taikka säilytystilan järjestykselle tai turvallisuudelle. Näkemykseni mukaan poliisiauton vapautensa menettäneiden säilytystila on kerrotuissa olosuhteissa rinnastettavissa putkalain puheena olevassa säännöksessä tarkoitettuun "selliin".

Virkamieheltä edellytettävän asianmukaisen menettelyn katsotaan tarkoittavan lähinnä tavanmukaista huolellisuutta. Käsillä olevassa tilanteessa normaali tavanomainen huolellisuus olisi näkemykseni mukaan edellyttänyt, että E olisi pyrkinyt hankkimaan kiinnioton suorittaneilta poliisimiehiltä lisäselvitystä kiinniottoon johtaneista tapahtumista ennen vapautensa menettäneiden henkilöiden sijoittamista samaan autoon ja selvityksen puuttuessa pidättäytynyt heidän samaan autoon sijoittamisestaan. Virkamiehelle kuuluvan tehtävien asianmukaisen ja huolellisen hoitamisen merkitystä on ollut omiaan korostamaan se, että virheellisesti voimaan jäänyt toimenpide on koskenut perusoikeutena turvattua henkilökohtaista vapautta ja turvallisuutta.

Pidänkin jossain määrin arvostelulle alttiina menettelynä luottaa ainoastaan vapautensa menettäneeltä henkilöltä itseltään saatujen tietojen oikeellisuuteen tehtäessä arviota hänen sijoittamisessaan samaan poliisiautoon toisen vapautensa menettäneen kanssa. Ottaen kuitenkin huomioon mielenosoitustilanteen erityisyyden ja tilanteen kiireellisyyden, minulla ei ole asian vuoksi aihetta muihin toimenpiteisiin kuin että saatan edellä ilmenevän käsitykseni sijoituspäätöksen tehneen vartija E:n tietoon.

Tilannejohtajana toiminut ylikomisario A on todennut selvityksessään, että puheena olevassa tapauksessa, että tilanneorganisaation ja A:n itsensä organisaation tilannejohtajana, olisi tullut paremmin varmistaa oikea tiedonkulku tai vaihtoehtoisesti ohjeistaa kuljetuksista yksityiskohtaisemmin tai jollakin muulla keinolla varmistaa, ettei kukaan kiinni otettu voi joutua vaaraan. Näin siitäkin huolimatta, ettei A:lla ole ollut, eikä ole voinut olla, selvitykseen nyt saatuja tietoja tapahtuma-aikaan käytettävissä.

Olen ylikomisario A:n samaa mieltä siitä, että kiinnittämällä enemmän huomiota tiedonkulkuun kiinniottoja suorittaneiden poliisipartioiden ja säilössä pitämisestä ja kuljettamisesta vastanneiden välillä, nyt tapahtunut kahden vapautensa menettäneen välillä tapahtunut väkivaltatilanne olisi ollut mahdollisesti vältettävissä tai ainakin riski nyt tapahtuneen väkivallan syntyyn olisi ollut huomattavasti vähäisempi.

Eduskunnan oikeusasiamies on jo vuonna 2007 antamassa Smash Asem -mielenosoitusta koskevassa päätöksessään (dnro 1836/2/07) todennut seuraavaa:

"En pidä kohtuuttomana vaatimuksena esimerkiksi sitä, että tässä tapauksessa olisi kirjattu aina se, miten kukin kiinniotettu oli (jos oli) osallistunut teoillaan väkijoukon toimintaan.

Erityisesti toimintojen pilkkoutuminen näyttää aiheuttaneen ongelmia. Tilanne voi olla ollut se, että yksi poliisimies määräsi kiinnioton, toiset vain toteuttivat sen tietämättä kiinnioton syytä ja kertoivat linja-autossa (vaihtelevan tiedon pohjalta) toimenpiteen perusteet, jotka kirjattiin muistioon yleensä hyvin niukasti. Säilytyssuojalla tehtiin varsinainen kirjaaminen muistion pohjalta ja pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle tuli ilmoittaa kiinniotosta. Tässä ketjussa on useita toimijoita ja kohtia, joissa tiedonkulku voi häiriintyä – ja jopa kokonaan katketa, kuten edellä toteamastani käy ilmi. Pahimmassa tapauksessa kiinnioton määrääjä ja tätä kautta kiinnioton perusteet ovat jääneet tuntemattomiksi.

Tämäkin tapaus osoittaa muun muassa sen, että kirjaaminen ei ole "turhaa byrokratiaa", vaan se on yksi keskeinen oikeusturvatae, jolla edistetään muun muassa päätöksenteon asianmukaisuutta ja kontrolloitavuutta. Tätä korostaa se, että kysymys on perustuslain turvaamasta henkilökohtaisesta vapaudesta."

Vaikuttaakin siltä, että mielenosoitusten yhteydessä ilmenee toistuvasti toimintojen pilkkoutumisesta aiheutuvia ongelmia tiedonkulussa. Ymmärrän, että suurissa massatapahtumissa tilanteet tapahtuvat nopeasti ja ne ovat usein sekavia. Siksi niihin tulisikin varautua tiedostamalla mahdolliset ongelmatilanteet. On selvää, ettei kaikkia ongelmatilanteita pystytä täysin välttämään ja ennakoimaan, mutta niitä voidaan käsityksekseni mukaan ainakin kirjaamista koskevien tietokatkosten osalta pyrkiä vähentämään erilaisin reaaliaikaisin kirjaamisen menetelmin tai vastuuttamisin. Pidän perusteltuna kiinnittää Helsingin poliisilaitoksen huomiota tapahtuneeseen sekä tiedonkulun tärkeyteen poliisitoiminnallisissa erityistilanteissa.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen vapautensa menettäneen valvonnasta ja vapaudenmenetyksen perusteiden selvittämisestä vartija E:n tietoon. Lisäksi saatan samassa kohdassa esittämäni käsitykseni tiedonkulun merkityksestä Helsingin poliisilaitoksen sekä ylikomisario A:n tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän edellä mainituille jäljennökset tästä päätöksestäni.

Muihin toimenpiteisiin kantelu ei anna aiheutta.